

'Hür Adam' Millî Mücadelede nerede miydi?

Hür Adam Kurtuluş Savaşı'nda neredeydi?

Yine birileri Bediüzzaman Hazretleri için "Hür Adam Kurtuluş Savaşı'nda neredeydi?"(1) diye sual etmiş ve bir yığın zırva kaleme almış.

Elbette ehil olanlar burada yapılan iddia ve iftiralara cevaplar verdiler ve daha da vermelidirler. Bizler ise hak ve hakikati taharri eden "müteharri-i hakikat" âşıkları için "Hür Adam Millî Mücadelede nerede miydi?" diye sorduk ve cevaplarını araştırdık. Malûm linkteki2 yazıda "Hür Adam işgal zamanında neredeydi? O zaman yapılan mitinglere niçin katılmadı? Gerçek din adamları (!) direnişe hazırlanırken ve cepheye savaşırken Hür Adam neredeydi?" kabilinden zırvalar sıralamışlar. Hür Adam'ın hem İstanbul'un işgalinde, hem Millî Mücadelede, hem de daha öncesinde Birinci Harb-i Umumî'de neler yaptığını, talebeleriyle birlikte vatan müdafaasında nasıl cansiperâne mücadele ettiğini ve bu esnada İşârâtü'l-İ'câz tefsirini hangi şartlarda telif ettiğini görelim.

BEDİÜZZAMAN BİRİNCİ HARB-İ UMÛMÎDE

Bediüzzaman Hazretleri, gönüllü alay kumandanı olarak katıldığı Rus harbinde, harp cephesinde, avcı hattında, Kur'ân'ın bir kısmının tefsiri olan meşhur Arabî İşârâtü'l-İ'câz tefsirini telif etmiş. Avcı ateş hattında, düşman topları zihnini ondan çevirememiş, harbin dağdağa ve dehşetleri mâni olamamıştır.3 Böylece "İşârâtü'l-İ'câz tefsiri, eski Harb-i Umumînin birinci senesinde, cephe-i harpte, me'hazsiz ve kitap mevcut olmadığı halde telif edilmiştir."4 Bediüzzaman Hazretleri harp cephesinde bir fedâi olarak gönüllü askerleriyle muharebe etmiş ve harp cephesinde, avcı hattında dahi, fırsat buldukça Kur'ân'ın en ince nüktelerini ve harika i'câzını beyan eden bir Kur'ân tefsiri telif etmiştir.

Bediüzzaman Said Nursî'nin vatan müdafaasında cepheye fiilen silâhlı katılması Birinci Dünya Harbi'ne rastlamaktadır. Birinci Dünya Savaşı sırasında Van ve Muş'ta talebeleri ile birlikte gönüllü milis alayları teşkil ederek cepheye savaşmıştır. Muş'un Ruslarca istilâsı üzerine orada kalan 8 topu kurtarıp Bitlis Muharebesi'ne iştirak etmiştir.5 Üstad Bediüzzaman, talebelerinin başında Gönüllü Alay Kumandanı olarak Kafkas Cephesinde Birinci Harb-i Umumî'ye katılır. Birçok talebesi şehîd olur. Kendisi de Bitlis müdâfaasında yaralanarak Ruslar'a esir düşer (19 Şubat 1331 / 3 Mart 1916). Van, Culfa üzerinden Tiflis, Kologrif, Kostroma'ya sevk edilir. Rusya'nın içine sürüklendiği karışıklıklardan (Bolşevik ihtilâli) istifade ile 1918 baharında Kostroma'dan firar eder. 2 sene, 3 ay, 15 gün süren bu ilk esaret yolculuğu

İstanbul'da sona erer. (18 Haziran 1334/1918)6

1914'te talebeleriyle birlikte Gönüllü Milis Alayı kurarak Ermeni ve Ruslara karşı savaşa katılan Bediüzzaman, Pasinler cephesinde Ruslarla çarpışıyor. Kendi ifadesiyle "Birinci Harb-i Umumînin patlamasıyla Erzurum'un, Pasinler'in dağ ve derelerine düştük"7 demektedir.

Bu esnada yaşadıklarını Emirdağ Lâhika mektuplarında şu şekilde ifade eder: "Eski Harb-i umumîde Pasinler Cephesinde şehid merhum Molla Habib'le beraber Rusya'ya hücum niyetiyle gidiyorduk. Onların topçuları bir iki dakika fasılayla bize üç top güllesi atıyordu. Üç gülle tam başımızın iki metre üstünden geçip, arkada dere içine saklanan askerimiz görünmedikleri halde geri kaçtılar.

Tecrübe için dedim:

'Molla Habib, ne dersin, ben bu gâvurun güllesine gizlenmeyeceğim.'

O da dedi: 'Ben de senin arkandan çekilmeyeceğim.'

İkinci top güllesi pek yakınımızda düştü.

Hıfz-ı İlâhî bizi muhafaza ettiğine kanaatle Molla Habib'e dedim:

'Haydi ileri! Gâvurun top güllesi bizi öldüremez. Geri çekilmeye tenezzül etmeyeceğiz' dedim.

Hem Bitlis muhasarasında ve avcı hattında Rusun üç güllesi öldürecek yerime isabet etti. Biri de şalvarımı delip, iki ayağımın arasından geçip o tehlikeli vaziyette sipere oturmaya tenezzül etmemek bir hâlet-i ruhiye taşıdığımдан, arkadan kumandan Kel Ali, Vali Memduh Bey işittiler, 'Aman çekilsin veya sipere otursun' dedikleri halde, 'Bu gâvurun gülleleri bizi öldürmeyecek' dedim."8

Tarihçe-i Hayat'ını özetleyen ve Başbakanlığa, Adliye Bakanlığına, Dâhiliye Bakanlığına gönderilen bir yazıda kısaca bu noktalara kendi ifadesiyle şöyle temas edilmiştir: "Birinci Harbin patlamasıyla talebelerimi başıma toplayarak gönüllü alay kumandanı olarak harbe iştirak ettim. Kafkas cephesinde, Bitlis'te esir düştüm. Esaretten kurtularak İstanbul'a geldim. Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiyeye âzâ oldum. Mütareke zamanında, istilâ kuvvetlerine karşı bütün mevcudiyetimle İstanbul'da çalıştım. Millî hükûmetin galibiyeti üzerine, yaptığım hizmetler Ankara hükûmetince takdir edilerek Van'da üniversite açmak teklifi tekrarlandı."9

Bediüzzaman Hazretlerinin Tarihçe-i Hayatı ile "Harb-i Umumiyye iştiraki, Rusya'daki esareti, İstanbul'da Darü'l-Hikmeti'l-İslâmiye azalığında bulunuşu, Kuva-i Milliyyede İstanbul'daki hizmeti, Ankara'ya gelerek ilk Meclis-i Mebusandaki faaliyetleri"10 sabittir.

Bediüzzaman İstanbul'un işgalinde ne yaptı?

Bediüzzaman Hazretlerinin İstanbul'da en büyük ve en ehemmiyetli ve tesirli hizmet-i vataniye ve milliyesinden birisi de Hutuvât-ı Sitte adlı eseriyle gaddar zalimlerin yüzlerine tükürüp, izzet-i diniyeyi ve şeref-i İslâmiyeyi muhafaza etmesidir. İstanbul'un yabancılar tarafından işgali sıralarında, İngiliz Anglikan Kilisesinin, Meşihat-i İslâmiyeden sorduğu altı sualine, altı tükürük mânâsında verdiği mâkul ve sert cevapları, onun derece-i cesaret ve kemalât ve şecaatını fiilen göstermektedir. Hutuvât-ı Sitte'yi neşrettiği zaman, Çanakkale'de muharebe oluyordu. İstanbul'un işgalini müteakip İngiliz Başkumandanına bu eser gösterilir ve Bediüzzaman'ın bütün kuvvetiyle aleyhte bulunduğu kendisine ihbar edilir. O cebbar kumandan, idam kararıyla vücudunu ortadan kaldırmak istediye de, fakat kendisine, Bediüzzaman idam edilirse bütün Şarkî Anadolu İngiliz'e ebediyen adâvet edeceği ve aşiretler her ne pahasına olursa olsun isyan edecekleri söylenmesi üzerine birşey yapamaz. İstanbul'da, İngilizler desiseleriyle Şeyhülislâmı ve diğer bazı ulemayı lehlerine çevirmeye çalışmalarına mukabil, Bediüzzaman, Hutuvât-ı Sitte adlı eseri ve İstanbul'daki faaliyetleriyle İngilizin, âlem-i İslâm ve Türkler aleyhindeki müstemlekecilik siyasetini ve entrikalarını, tarihî düşmanlığını etrafa neşrederek, Anadolu'daki Millî Kurtuluş Hareketini desteklemiş, bu hususta en büyük âmillerden birisi olmuştur.

Bu hizmetine dair kendi ifadesinden bir parça: “Bir zaman İngiliz devleti, İstanbul Boğazının topraklarını tahrip ve İstanbul’u istilâ ettiği hengâmında, o devletin en büyük daire-i diniyesi olan Anglikan Kilisesinin Başpapazı tarafından, Meşihat-ı İslâmiyeden dinî altı sual soruldu. Ben de o zaman, Dârü’l-Hikmeti’l-İslâmiyenin âzâsı idim.

Bana dediler: ‘Bir cevap ver. Onlar, altı suallerine altı yüz kelimeyle cevap istiyorlar.’ Ben dedim: ‘Altı yüz kelimeyle değil, altı kelimeyle değil, hattâ bir kelimeyle değil, belki bir tükürükle cevap veriyorum. Çünkü o devlet, işte görüyorsunuz, ayağını boğazımıza bastığı dakikada, onun papazı mağrurane üstümüzde sual sormasına karşı yüzüne tükürmek lâzım geliyor... Tükürün o ehl-i zulmün o merhametsiz yüzüne!’ demiştim.”¹¹ şeklindedir.

Böylece İtilâf devletlerinin İstanbul’u işgali hengâmında ve en mağrur devrelerinde o şâkirdin (Said Nursî) “Hutuvat-ı Sitte” eseriyle o mağrur galiplerin hayâsız yüzlerine -tehlike yüzde yüz olduğu halde- tükürüp, mânen tokatlaması üzerine o zamanki Ankara hükûmeti Risale-i Nur’un o şakirdini (Said Nursî’yi) Ankara’ya dâvet etmişti.”¹²

İstanbul’daki bu çok ehemmiyetli ve muvaffakiyetli hizmetinden Türk milletine pek ziyade menfaatler husûle geldiğini müşahade eden Ankara hükûmeti, Bediüzzaman’ın kıymet ve ehemmiyetini takdir ederek Ankara’ya dâvet ederler.¹³

Bediüzzaman’ın Esâretten Dönüşü ve vatan için verdiği mücadele

Bediüzzamân Hazretlerinin esaretten İstanbul’a dönüş haberini Tanîn Gazetesi şöyle verir (25 Haziran 1334/1918): “Muvâsalat: Kürdistân Ulemâsından olub talebesiyle berâber Kafkas Cebhesinde muhârebeye iştirâk eylemiş ve Ruslar’a esir düşmüş olan Bediüzzamân Saîd-i Kürdî Efendi âhiren şehrimize muvâsalat eylemiştir.” Vatan müdâfaasında gösterdiği kahramanlıklar dolayısıyla kendilerine, Dârü’l-Hikmeti’l-İslâmiyye a’zâlığı, madalya, ikrâmiye ve mahrec pâyesi tevdi’ edilir.¹⁴

Bediüzzamâ’nın İstanbul’daki mücâdelesini tâkip ve takdîr eden Ankara erkânı, berâber çalışmak için müteaddid def’alar dâ’vet ederler. Millî Müdâfaa Vekâleti Emekli Müftülerinden Osman Nûrî, dâ’vet sayısının 18’i geçtiğini yazmaktadır.¹⁵ Bediüzzamân Hazretlerinin Anadolu’daki Millî Mücadele hareketine müsbet mânâda katkı yaptığı bir hakikattir. İstanbul’da İngiliz işgali hengâmında İngilizlere karşı verdiği mücadeleden dolayı Ankara’ya dâvet edilir.¹⁶ Ve 7 Kasım 1922’de Bediüzzamân Hazretleri Ankara’ya gelir.

Bediüzzamân Said Nursî’nin millî harekete bir diğer hizmeti de, İstanbul Hükümeti’nin fetvâsının tutarsızlığını ve Millî Mücadele hareketinin meşrûiyetini ilân etmek olmuştur. Fetvâ için, iki tarafı dinlemenin zaruretine işaret edilerek Anadolu tarafının da dinlenmesi gerekliliğini öne sürmüş ve sonuçta yapılanın zulme adalet, cihada isyan, esarete hürriyet demek olduğunu göstererek İstanbul’da Hükümet’in (hatta İngilizler’in) etkisinde verilen fetvâyı çürütmüştür.¹⁷ Millî hareketi desteklemekteki gayretleri ve eserleri Ankara Hükümeti’nce takdirle karşılanan Bediüzzamân Hazretleri, şifre ile Ankara’ya dâvet edilmiştir.

Mustafa Kemal, Bediüzzamân’ı: “Bu kahraman Hoca bize lâzımdır.” sözleriyle taltif etmiştir.

O ise bu dâvete verdiği cevapta şöyle demiştir: “Ben tehlikeli yerde mücadele etmek isterim. Siper arkasında mücadele hoşuma gitmiyor. Burasını daha tehlikeli görüyorum. Buradaki vazifem henüz tamam olmamıştır. Tehlikeyi bertaraf edince inşaallah oraya geleceğim.” Bir süre sonra İstanbul’daki vazifesini bitirdiğine inanan Bediüzzamân, Ankara’ya gitme hazırlıklarına başlamıştır. Bu esnada Mustafa Kemal’in direktifiyle ve Bediüzzamân’ın yakın dostlarından Van Eski Valisi Mebus Tahsin Bey tarafından tekrar dâvet edilen Bediüzzamân, 19 Kasım 1922’de yeğeni Abdurrahman ile birlikte trenle Ankara’ya gelmiştir. Kendisi burada resmî bir törenle karşılanmıştır.¹⁸

Dipnotlar:

1- <http://odatv.com/hur-adam-hurriyet-savasinda-neredeydi-0701111200.html>

2- a.g.link

3- Sözler (Konferans), 2013, s.1228.

4- İşârâtü’l-İcâz, 2013, s.15.

5- Bu konuda daha geniş bilgi almak için Osmanlı Arşivi belgelerinin yayınlandığı şu esere bkz: Necmeddin Şahiner, Son

- Şahitler-1, Bediüzzaman Said Nursî'yi Anlatıyor, İstanbul 1993, s. 65-68.
- 6- <http://www.risaletashih.org/index.php/ihzariye/113-ankara-da-besbucuk-ay>
- 7- İşârâtü'l-İ'câz, 2013, s. 23.
- 8- Emirdağ Lâhikası-II, 2013, s. 508.
- 9- Şuâlar, 2013, s. 782.
- 10- Tarihçe-i Hayat, 2013, s. 48.
- 11- Tarihçe-i Hayat, 2013, s. 218.
- 12- Matbu Osmanlıca Fihrist Risalesi, s: 284, Envar Neşriyat, Basım: 2008.
- 13- Tarihçe-i Hayat, 2013, s. 218.
- 14- <http://www.risaletashih.org/index.php/ihzariye/113-ankara-da-besbucuk-ay>
- 15- Târihçe-i Hayât, 1998, s. 559.
- 16- Tarihçe-i Hayat, 2013, s. 218.
- 17- Hutuvat, s. 16-17 ; Bediüzzaman Said Nursî, Tuluat, Ankara 1979, s. 80.
- 18- T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, c. XXIV, Ankara 1960, s. 439; Abdülkadir Badıllı, Bediüzzaman Said Nursî, Mufassal Tarihçe-i Hayatı, c. 1, İstanbul 1990, s. 422-423, 428-436; Bediüzzaman Said Nursî, Şuâlar, s. 466.